

P. DIEUDONNÉ

**Leven en
Werk van
RECHERCHEUR
DE COCK**

Een fan aan het woord over de
bekendste detective van Nederland

E-Pulp Publishers

Disclaimer: dit boek is de persoonlijke interpretatie van Paul Dieudonné van het oeuvre van Albert Cornelis Baantjer

Het gebruik van de naam De Cock is met toestemming van uitgeverij De Fontein, namens de erven Baantjer

Leven en werk van rechercheur De Cock is een uitgave van uitgeverij E-Pulp Publishers

© 2023 Paul Dieudonné & E-Pulp Publishers

Omslagontwerp & lay-out: Jan van den Boogaart

Omslagbeeld: Nick Spears|Pixabay

ISBN: 978-94-92715-68-5 (paperback)

ISBN: 978-94-92715-69-2 (e-book)

NUR 321

www.e-pulp.nl

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	7
Hoofdstuk 1 – De jeugd van De Cock	14
Hoofdstuk 2 – De Cock als persoon	31
Hoofdstuk 3 – Mevrouw De Cock	39
Hoofdstuk 4 – De Cock in zijn vrije tijd	46
Hoofdstuk 5 – De gelovige De Cock	58
Hoofdstuk 6 – Het aloude politiebureau	70
Hoofdstuk 7 – De Cock als jonge diender	81
Hoofdstuk 8 – Rechercheur De Cock aan de slag	88
Hoofdstuk 9 – De beroepshouding van De Cock	103
Hoofdstuk 10 – ‘Mijn onvolprezen hulp en toeverlaat’	113
Hoofdstuk 11 – De professionals	128
Hoofdstuk 12 – Mokum	145
Hoofdstuk 13 – De Cock en de rosse buurt	162
Hoofdstuk 14 – De vrienden van De Cock	169

Hoofdstuk 15 – Genoemd of vernoemd	181
Hoofdstuk 16 – De schrijfstijl van Baantjer	197
Een interview met... Wim Hazeu	205
Een interview met... Maran Olthoff	211
Een interview met... Joop van Riessen	218
Een interview met... Gert-Jan van Rietschoten	220
Een interview met... Klaas Wilting	224
Test uw kennis – De antwoorden	227
Verantwoording	233

VOORWOORD

De bekendste, meest bewonderde en nagebootste fictieve politie-man van Nederland. Voor u, beste lezeressen en lezers, zal het vast geen vraag zijn wie ik hiermee bedoel. Of behoeft u nog enkele aanwijzingen als... een oud vilten hoedje tot op de oren... een oude regenjas... een vriendelijk plooiengezicht met de trekken van een goedaardige boxer... het aloude politiebureau aan de Amsterdamse Warmoesstraat? De fan ziet hem in gedachte al door de Amsterdamse binnenstad waggelen in zijn typische slenterpas.

Sinds de jaren zestig van de vorige eeuw, toen het eerste boek uitkwam waarin hij een rol speelde, heeft rechercheur Jurriaan de Cock (geschreven met ceooceekaa) de harten van velen veroverd, vrijwel in gelijke mate als zijn sympathieke schepper.

Tussen haakjes, lieve mensen, neemt u het mij alstublieft niet kwalijk als ik me in dit boek af en toe tot u richt. Wij delen toch eenzelfde passie voor Baantjer? Hoe heerlijk moet het zijn om met gelijkgezinden over hem en zijn boeken van gedachten te wisselen... te lachen om de uitzonderlijke avonturen. Dat doe ik zo ongeveer in dit boek: u mijn visie geven op onze held, zijn leven en zijn werk. Ik weet mij dankbaar met u als gewillig luisterend publiek.

Daar het dit jaar precies honderd jaar geleden is dat schrijver Albert Cornelis Baantjer (1923-2010) in een knus woninkje op Urk werd geboren, meen ik dat deze mijlpaal bij uitstek gelegenheid biedt om een biografie over zijn fictieve rechercheur De Cock te presenteren. Ik hoop dat u hierdoor weer zin krijgt de boeken van Baantjer af te stoffen en te herlezen... of ontbrekende delen in huis te nemen... of een ander enthousiast te maken. Neem gerust van mij aan, u zult hieraan veel genoeg beleven. Misschien open ik uw ogen voor nieuwe facetten van deze fascinerende reeks.

Want net als bij zovele anderen spreken de detectiveromans van Baantjer mij zeer aan. Het is niet alleen de spanning van de jacht op een brutale moordenaar die mij boeit, het is ook het sfeertje, de vertrouwde Hollandse gezelligheid, de humor.

Hier is een favoriet staaltje van dat laatste:

De Cock wees naar de dode vrouw op de vloer.

‘Ik ga ervan uit dat ze eerst is bedwelmd en daarna gewurgd.’

Dokter Den Koninghe keek hem aan.

‘Andersom heeft weinig zin.’

Hij draaide zich om en liep grinnikend weg.

De Cock kneep even zijn beide ogen dicht en lachte toen om zijn eigen domheid.

(Baantjer 54: *De Cock en de dwaze maagden*)

De bijzondere schrijfstijl fascineert mij. Een passage die me altijd zal bijblijven, schreef Baantjer in het twintigste deel, *De Cock en de ganzen van de dood*. De Cock en zijn assistent Vledder bezoeken daarin het buiten Blijemeer. De Cock staat voor een oud smeedijzeren toegangshek en drukt de rechterhelft voorzichtig open. De roestige scharnieren piepen onheilspellend. En dan gebeurt het: ‘Als reactie op het geluid kwamen er plotseling twee groepen ganzen over de gazons aangewaggeld; de vleugels iets gespreid, fel blazend, de lange halzen vijandig gestrekt.’ Dat zie ik nou helemaal voor me. De eerste lezing maakte op mij een onvergetelijke indruk. Kent u ook passages die u bijblijven?

Baantjer was ook innovatief inzake researchewerk. Al in het vierde deel, *De Cock en de moord op Anna Bentveld*, maakte de schrijver gebruik van bloedspatpatronen en spreekt Vledder in deel 7, *De Cock en de treurende kater*, over pollenanalyse. Beide types onderzoeken waren destijds bij het grote publiek relatief onbekende opsporingstechnieken die aantoonde dat Baantjer zelf de wereld van de politie van binnenuit kende. Immers, hij werkte bij de Amsterdamse politie in de periode 1945-1983.

Mag ik u eerlijk bekennen dat vooral de oudere delen mij bekoren? Ik beleef een diep nostalgisch genoegen als ik lees over de wereld die ik nog ken uit mijn vroegste jeugd of waarover ik

mijn ouders hoorde praten. Een wereld waarin de komst van een telegram je kon verrassen; een wereld waarin het volkomen normaal was om een wasmerkje in kleding te zien, omdat veel lieden zich geen wasmachine in huis konden veroorloven en daarom de was buitenshuis lieten wassen; een wereld waarin men betaalde met kwartjes, daalders en rijksdaalders, waarin onbewoonbare krotten her en der het straatbeeld bepaalden en waar, net buiten de stad, een geurige stortplaats opdoemde. Het was een tijd waarin men gewoonlijk een rouwband om de bovenarm droeg als een dierbare was weggefallen... nou goed, dat alles herinner ik me niet zo precies, maar wel van films uit die periode. Mij bekruipt een weemoedig en toch ook blij gevoel als ik op dergelijke glimpen van het verleden stuit en te vaak betrap ik mezelf op nostalgisch gemijmer en een diepe zucht van verlangen naar die tijd.

Toch was Baantjer in het begin bepaald niet zachtzinnig. Herinnert u zich nog dat gruwelijke onderzoek inzake de lijkdelen van een jonge vrouw die op de stortplaats aan zijkanaal F werden gevonden, in deel 5, *De Cock en het sombere naakt?*

Verschillende uitgeverijen

De aanleiding voor het schrijven van dit boekje kwam in 2020, op de dag dat er precies tien jaren waren verstreken sinds de dood van Baantjer. Ik stond op mijn blog bij die droeve dag stil. Mijn uitgever stuurde mij een e-mail en vroeg: 'Als je *De Cock* zo fantastisch vindt, waarom schrijf je dan niet een biografie over hem?'

Hij merkte terecht op dat Baantjer in 1923 werd geboren en daarom leek het hem een mooi idee en eerbetoon om in 2023 de levensbeschrijving van diens fictieve held uit te brengen. Ik kon natuurlijk alleen maar instemmen met zo'n prachtig voorstel. Sindsdien heb ik alle deeltjes gelezen en herlezen, onderwijl ijverig aantekeningen makende. Ik deed allerlei leuke vondsten.

Ik meen zelfs een antwoord te hebben op deze prangende vraag: waar in Amsterdam woont nou eigenlijk rechercheur *De Cock*? De boeken bieden daaromtrent geen klaarheid. De geraffineerde Baantjer gaf wel een aantal goed verborgen aanwijzingen.

De boeken over *De Cock* zijn in de loop der jaren bij diverse uitgeverijen verschenen. Uitgeverij De Arbeiderspers bracht de

eerste vier boeken uit. Daarna volgde een overstap naar Amsterdam Boek van John Bakkenhoven en er was ook een feuilleton in de Margriet dat de basis vormde voor *De Cock en de romance in moord* (deel 10). Pas vanaf deel 13, *De Cock en de dansende dood*, komen de boekjes uit bij de uitgeverij die hem tot vandaag trouw is gebleven: De Fontein.

Dat de serie bij verschillende uitgeverijen verscheen, is aan de reeks goed af te lezen. Om een voorbeeld te noemen: in *De Cock en een strop voor Bobby* speelt De Cock een bijrol en hij draagt... een bril! Hebt u die bril in latere delen gesignaleerd? Ik zag hem alleen nog in *De Cock en de moord op Anna Bentveld*.

In de eerste twaalf delen rookt De Cock. In deel 9 keilt hij zelfs een leeg pakje door de recherchekamer. Maar in het dertiende deel zoekt hij wat verstrooid in zijn zakken naar een sigaret, maar of hij die opstak, liet Baantjer in het midden... Echter, in alle volgende deeltjes rookt De Cock niet meer.

Deel 11, *De Cock en de stervende wandelaar*, wekt sterk de indruk dat Baantjer het verhaal veel eerder schreef, maar lang in de la liet liggen. In deze biografie kom ik daar een aantal keren op terug. Het zou mij weinig verbazen als blijkt dat dit het eerste manuscript is, met De Cock als hoofdpersoon, dat Baantjer voltooide, al probeerde hij dat te verhullen door te verwijzen naar delen 5, 6 en 8 met de zin: 'We hebben in de loop van de tijd samen toch heel wat zaken opgelost... de moord op het sombere naakt, de dode harlekijn, de zaak van de ontgoochelde dode... noem maar op.' Uiteraard kan deze zin later zijn toegevoegd, om dit deel naadloos in de serie te laten passen, want in geen ander deeltje komt u iets dergelijks tegen. Maar naadloos was het bepaald niet, dat zal ik u tonen.

Er kan wel eens meer met de volgorde zijn gerommeld. Hoe verklaren we bijvoorbeeld dat Vledder in *De Cock en de naakte juffer* (deel 14) terugdenkt aan het hachelijke moment dat Raymond Verbruggen hem beschoot? Dit gebeurde twee weken daarvoor... maar wel in deel 12, *De Cock en het lijk aan de kerkmuur*, dat vijf jaar eerder verscheen.

Zo kan elke oplettende lezer ettelijke verschillen bemerken waaruit blijkt dat Baantjer nog aan de serie sleutelde... de

formule verfiende... de personages kleur en wisselende namen gaf. Om van het laatste een voorbeeld te noemen: Bram van Wierlingen, de mopperende fotograaf, heet in het begin enkel Bram. Dat werd later Bram van Hessen... vervolgens Bram van Es.

De invloed van de betrokken uitgeverijen op dit proces mogen we zeker niet uitvlakken, zoals vermoedelijk het geval was bij het stoppen met roken in het eerste boekje dat De Fontein uitgaf – Vledder en commissaris Buitendam stopten schijnbaar tegelijkertijd. Ook de pensionering van Baantjer in 1983 had impact op de serie.

Door alle verschuivingen kan het zomaar voorkomen dat latere delen in tegenspraak zijn met eerdere delen, wat mijn werk als biograaf bemoeilijkte. Appie Baantjer zelf schreef twee biografische werken over De Cock, namelijk *Uit het leven van een Amsterdamse diender* en *Een Amsterdamse rechercheur*. De informatie daarin vervat, wijkt soms ook af van de boekenreeks rond De Cock. Zo zou De Cock, tot hij bij de politie solliciteerde, op Urk hebben gewoond. U vindt in de boeken van Baantjer echter tal van verwijzingen naar de jeugd van de grijze speurder in Amsterdam.

Deze biografie over De Cock staat in het teken van het oeuvre dat Albert Cornelis Baantjer opbouwde. Ik bedoel specifiek de zeventig delen van de De Cock-reeks, aangezien ik de honderdste geboortedag van mijn favoriete schrijver wil gedenken en hem hiermee eer bewijzen. De delen die Peter Römer als ghostwriter van Baantjer schrijft, laat ik daarom buiten beschouwing, hoewel u daaraan ongetwijfeld ook veel genoegen beleeft.

Test uw kennis!

Lieve lezeressen en lezers... bent u een onvervalste, zelfs verstokte fan? Denkt u dat ik u niet meer kan verrassen met mijn vondsten? Ik hoop dat u ongelijk krijgt.

Van mijn research voor dit eerbetoon heb ik werkelijk volop genoten, vooral als ik weer eens een ontdekking deed waaruit bleek hoe geraffineerd Baantjer te werk ging (op die momenten meende ik dat ik hem bij mijn linkeroor hoorde gniffelen). Misschien deed u soortgelijke ontdekkingen zelf ook eens. In dat geval hoop ik oprecht dat het lezen van deze biografie een waar genot zal zijn

en dat u dikwijls zult grinniken of luid lachen.

Mag ik uw kennis beproeven? Om vast te stellen hoe goed u deze serie kent, hoop ik u in elk hoofdstuk te bevragen. U krijgt een meerkeuzemenu. Gelieve niet de boeken van Baantjer te raadplegen, maar laat de raderen van uw denken knarsend hun werk doen. Noteert u uw keuzes? Met elk goed antwoord verdient u één punt.

Wanneer u de laatste pagina's bereikt, kunt u uw keuzes vergelijken met de juiste antwoorden (niet spieken a.u.b.) en kunt u uw punten optellen. Dan komt u erachter of u enkel een beginnend fan bent... een echte liefhebber... een verstokte fan die alles aandachtig las... of zelfs een De Cock-expert! Om u een goed gevoel te bezorgen, start ik in dit voorwoord met een betrekkelijk eenvoudige vraag.

Vraag 1: Hoe luidt de voornaam van De Cocks trouwe assistent Vledder?

- a. Bert
- b. Rick
- c. Fred
- d. Dick

Dankwoord

Dat deze beschrijving van het leven en werk van rechercheur De Cock het levenslicht heeft mogen aanschouwen, heb ik te danken aan diverse personen en bedrijven.

In de eerste plaats gloeit mijn hart van dankbaarheid jegens de man die onvermoeibaar bleef schrijven: Albert Cornelis Baantjer. Zijn zeventig boeken over De Cock vormen een onuitputtelijke bron van inspiratie en vermaak.

Uitgeverij De Fontein houdt de De Cock-reeks in stand, waarvoor ik hen zeer dankbaar ben.

Veel heb ik gehad aan de geautoriseerde biografie *Baantjer alias De Cock* van Geertje Bos, waardoor parallellen en verschillen

tussen schepper en creatie kristalhelder werden. Haar ben ik dankbaar voor dat bijzondere boek, dat ik u van harte kan aanbevelen.

Mijn uitgever gaf gehoor aan mijn wens interviews aan deze biografie toe te voegen. Ik ben dan ook bijzonder blij met de bereidwilligheid van de volgende personen om enkele vragen van mij te beantwoorden (in alfabetische volgorde): dr. Wim Hazeu, Maran Olthoff, Joop van Riessen, Gert-Jan van Rietschoten en Klaas Wilting. Zij allen kenden Baantjer persoonlijk en konden meer inzicht geven in zijn leven en de fictieve wereld die hij schiep.

Tot slot dank ik de medewerkers van uitgeverij E-Pulp Publishers die mij bij dit project begeleidden, ondersteunden en, indien nodig, bijstuurden.

Ik hoop dat wij met dit boek erin slagen u, beste mensen, het feest der herkenning en verrassing te laten beleven.

Ik wens u allen veel leesgenot!

Paul Dieudonné